

OPENBARE ORDE

vaak in een faculteit of studierichting wordt gewerkt met een vierjarige algemene opleiding — die dan nog weer een vrij speciaal karakter vertonen kan door de keuze van programma voor onderwijs, studie en examen — is het noodzakelijk er op te letten dat aan de eisen der wetenschap geen inperking wordt opgelegd ter wille van de praktijk. Enkel op deze wijze kan de vierjarige opleiding als grondslag een verdere wetenschappelijke scholing werkelijk dragen. Te groter wordt overigens de verleiding iets aan het wetenschappelijk karakter van wat de eerste vier jaar geven te kort te doen, wanneer zij die als eerstejaars aankomen niet dezelfde kennis als vorige prille studentengeneraties zich hebben eigen gemaakt. Anderzijds moet wat gezien het beperkte vierjarige opleidingsdoel slechts wilde „wetenschapsvegetatie” te noemen is, zonder pardon worden weggesneden.

De nota-Posthumus vormt een goed uitgangspunt om als universiteiten en hogescholen naar faculteiten en studierichtingen verbijzonderde maatregelen te treffen, vanuit een voortdurend ijveren voor vernieuwing die aan de eisen van snel wisselende omstandigheden het hoofd wil bieden onder behoud van hetgeen academies onvervreemdbaar toebehoort.

OPENBARE ORDE

(Beginselen van gezagsbandhaving volgens Lukas 19)

door

Mr. G. W. von Meyenfeldt

Par. 1. BURGERSCHAP (L. 19 : 1—10)

Kennismaking en gesprek (L. 19 : 1—6). Wie met de handhaving van de openbare orde belast is, zal altijd voor de minusvarianten onder de justitiabelen op zijn hoede hebben te zijn en voortdurend moeten bedenken, dat en hoe hier de chaos zich zal kunnen presenteren. En die minusvarianten op hun beurt zullen met argusogen toezien, hoe het gezag hen tegemoet treden wil en of en hoe er met dat gezag wat te versieren valt. Dat is de koude oorlog van ons statelijk bedrijf. En telkens nu hier dan daar vlammen de incidenten op, terwijl van tijd tot tijd een heuse oorlog alles in lichtelaaie zet.

Dit is in nuce het probleem in de historie van Zacheus. Deze landverrader,

vijand van zijn volk, collaborateur en afperser woont in Jericho, waar Jezus Christus op weg naar Jeruzalem doorheen trekt. De grote Koning van het Koninkrijk Gods, druk doende, voordat Hijzelf Zijn Koninkrijk tijdelijk verlaten en het gezag aan anderen overlaten, aan de mens toevertrouwen moet, is nu bedacht op een hechte vestiging van dat gezag. De openbare orde zal verzekerd behoren te zijn. Het recht zal zijn loop moeten hebben. En iedereen zal aan zijn recht moeten kunnen komen. Iedereen zal zich volop hebben te kunnen ontplooiën.

Maar dan: die Zacheus, denkt Hij. Maar dan bovenal: al die joodse nationalist, denkt Hij; al die lieden, die niet op de openbare orde en het recht van het Koninkrijk Gods bedacht zijn, ofschoon zij wel in die eerlijke veronderstelling leven. In werkelijkheid echter stevenen zij alleen maar af op de openbare orde en het recht, door hen voor hun eigen dogmatische, ethische en vooral nationalistische idealen geclaimd.

Jezus Christus is dus op doortocht in Jericho. Het wordt een demonstratie. Maar ook de nationalist zijn uitgelopen, om te zien of ze uit de situatie winst zullen kunnen boeken. Zij drommen tesamen.

En het mannetje Zacheus doet een ijselijke moeite om een glimp van Jezus op te vangen. Hij heeft, zoals wij zullen gewaar worden, een niet te stuiten drang om zijn leven met dat van Jezus te confronteren. Zacheus geeft een solonummertje.

Drie publieke demonstraties verlopen dus door elkaar heen.

Van meetaf is echter opvallend hoe die demonstratie van die eenling, van dat kleine ventje Zacheus verloopt. Door de andere demonstraties, met heel veel grote mensen, kan hij zijn doel maar niet bereiken en Jezus in het vizier krijgen. En dan blijkt al, dat dit ventje stellig niet door minderwaardige motieven gedreven wordt. Hij is immers rijk. En hij bezit als oppertollenaar macht. Als hij die macht zou willen aanwenden of met Jezus handjeplak doen, zou hij gerust wel andere middelen tot zijn beschikking hebben en het bv. op een deftige manier kunnen afdoen: een invitatie voor een cocktailparty of welke receptie ook. Maar niets van dat alles!

Buiten zichzelf van heftige emoties ontziet hij zich niet om vóór de menigte uit te rennen en zelfs in een boom te klimmen. Zotter demonstratie van een hoogwaardigheidsbekleder, van een directeur van de belastingen, kan men zich toch niet indenken!

En dan gebeurt het opvallendste, namelijk dat Jezus nu juist voor deze gekke vertoning, als ware het een heel normaal voorval, oog heeft. Hij lacht er niet om. Maar Hij neemt de duidelijk blijkende goede bedoeling dodelijk serieus.

En Hij commandeert de belastingdirecteur de boom uit, naar zijn huis toe. Teneinde Zijnerzijds bij Zacheus een receptie te bestellen.

„En Hij kwam Jericho binnen en ging er door. En zie, er was een man, Zacheus geheten, die oppertollenaar was, en hij was rijk. En hij trachtte te zien, wie Jezus was en slaagde er niet in vanwege de schare, want hij was klein van gestalte. En hij liep hard vooruit en klom in een wilde vijgeboom om Hem te

zien, want Hij zou daar langs komen. En toen Jezus bij die plaats kwam, keek Hij naar boven en zeide tot hem: Zacheus, kom vlug naar beneden, want heden moet ik in uw huis vertoeven. En hij kwam vlug naar beneden en ontving Hem met blijdschap.”

Deze man Zacheus wil Hij een audiëntie gunnen. En Hij wil zo met alle minusvarianten onder Zijn justitiabelen, met die van links en ook die van rechts en met alles daartussenin, een ontmoeting en een gesprek hebben. Juist door met gezag over Zacheus' gastvrijheid te beschikken, wil Hij hun aantonen, dat Hij hen allemaal, met alles wat zij hebben en wat zij zijn, zonder enige reserve, als plusvarianten, tot burgers van Zijn Koninkrijk promoveren wil. Hij heeft het voor het zeggen. Hij stelt de Wet. En Hij wil gehoorzaamd worden. Volstrekt gehoorzaamd worden. En Zacheus ontvangt Hem met blijdschap, want zijn demonstratie heeft immers doel getroffen! Hij krijgt een ontmoeting met Jezus.

De openbare orde van Gods Koninkrijk wordt niet van boven af opgelegd. Van onder af vragen de rechtsgenoten er om. Terwijl de hoogste vertegenwoordiger van het gezag zichzelf niet te goed oordeelt om over de vestiging en de uitoefening van het gezag met de eenvoudigste rechtsgenoten een open gesprek te voeren. Kennismaking en uitwisseling van gedachten vormen de eerste pijler waarop de samenleving in het Koninkrijk Gods berust. Zij maken die samenleving tot een gemeenschap, waarbinnen een openbare orde pas goed zal kunnen gedijen.

Bondgenoot (L. 19 : 7-8). De tweede pijler van de openbare orde is het bondgenootschap, niet zozeer het bondgenootschap van het gezag enerzijds de rechtsgenoten anderzijds, maar het bondgenootschap van de rechtsgenoten, dus ook de gezagsdragers, onderling. Een ontmoeting en een gesprek-van-die-rechtsgenoten, die niet deze dieptedimensie van het sluiten van zulk een bondgenootschap kennen en in rekening brengen, zullen in demonstratieve relletjes en eindeloos getwist en in elk geval in het tegendeel van een openbare orde ontaarden. In de woning van Zacheus en daaromheen dreigde al iets van op-roerige activiteit. „En toen zij het zagen, morden zij allen en zeiden: Hij is bij een zondig man binnengegaan om Zijn intrek te nemen.”

Eigenlijk zijn alle rechtsgenoten, niemand uitgezonderd, minusvarianten van de justitiabelen. En het is een kwestie van levenskunst, maar dieper een kwestie van dodelijke ernst, dat men dit met open ogen onderkennen wil. En dat men alvorens zich als rechtsgenoten naar buiten te presenteren onderling in existentiële zin een genootschap dat die naam waardig is waar te maken weet. Men zal dan juist die minuskant van ieders bestaan doodeerlijk en nuchter in rekening te brengen hebben. En men zal dit hebben te doen door, ieder voor zich, zijn eigen minuskant ook te willen zien en door de ander en de anderen tegen die minuskant te wapenen.

Hartveroverend is het als men in de historie van Zacheus ontdekken kan, dat het wonder van de bondgenootschappelijke structuur van onze samenlevingsvormen heel vaak daar gaat inzetten, waar wij het in het geheel niet verwachten. Namelijk daar waar in onze ogen de ergste minusvariant zich aandient. En wij

mogen er wel voor oppassen, dat niet onze nette clubjes, onze christelijke gezelschappen, onze kerken, onze politieke partijen, onze nationale vormen van solidariteitsbeleving tot een exclusivisme ontaarden, dat op zijn beurt een minusvariant vormt, te schadelijker en gevaarlijker omdat het op basis van machtsconcentratie een bundeling is van niet anders dan bepaalde minusvarianten.

„En Zacheus ging staan en zeide tot de Here: Zie, de helft van mijn bezit, Here, geef ik de armen, en indien ik van iemand teveel heb genomen, vergoed ik hem viervoudig.”

Hier wordt ons een recept voor de deugdelijkste vorm van nationale saamhorigheid geboden.

Om te beginnen zullen wij met elkaar en voor elkaar moeten willen weten, dat wij een minusvariant zijn en dat wij elkaar voor elkaars minuskwaliteiten zullen hebben veilig te stellen. Wie zich al aan deze constatering zal willen onttrekken, is heel gewoon een gevaarlijke en schadelijke hypocriet!

Maar dan lijkt de enig begaanbare weg voor verder vruchtbaar overleg niet die te zijn, waarbij wij allemaal naar de ander en naar zijn tekortkomingen front gaan maken, maar waarbij ieder voor zich zijn eigen mankementen voor zijn rekening nemen wil. Niet evenwel om in een tamelijk onvruchtbaar proces van introspectie tot, misschien zelfs, zeer pijnlijke zelfherkenning te geraken. Dit kan ook gemakkelijk in een vorm van zelfbevreddiging overgaan en is bovendien zonder meer volslagen nutteloos.

Zacheus heeft de oplossing gevonden. Hij is plotseling iets van de Wet van het Koninkrijk Gods gaan zien, van de bondgenootschappelijke structuur van de samenleving in dat Koninkrijk. Zacheus wil gaan denken vanuit de naaste, die wij als onszelf behoren lief te hebben. En hij wil zich afvragen, hoe de naaste door onze nalatigheden en tekortkomingen benadeeld zijn kan.

Twee dingen ziet hij dan. Die naaste kan het arm hebben. Die naaste kan bovendien door een extra aandeel in het onrecht dat wij plegen benadeeld zijn.

Voor het eerste geval beveelt hij aan, dat een ieder, om te beginnen hijzelf de helft van zijn bezit met de armen delen zal. Royaler kan het niet!

Voor het tweede geval ziet hij als remedie, dat tot integrale schadevergoeding overgegaan wordt. Niet maar tot vergoeding van hoofdsom en interesten en misschien nog wat smartegeld, maar tot de hoofdsom en, bij wijze van rente, nog eens de hoofdsom en, bij wijze van smartegeld, nog eens, naar dezelfde beginselen, tweemaal de hoofdsom.

Zacheus geeft dus in zijn eenvoudigheid de existentiële voorwaarde aan, waardoor iedere nationale samenleving en waardoor iedere samenleving van volkeren eerst met recht samenleving mag genoemd worden, een genootschap waarin ieder tot en aan zijn recht komen kan, doordat ieder op het recht van de ander bedacht is.

Familieband (L. 19 : 9—10). En tenslotte komt Jezus Christus zelf de aandacht voor de diepste existentiële voorwaarde van een openbare orde die waarachtige veiligheid garandeert vragen. Wij zullen als mens alleen maar gelukkig

en veilig kunnen leven, wanneer wij willen leven in de gemeenschap met alle andere mensen. Een mens op zichzelf is geen mens! Maar de grote vraag is, hoe zulk een gemeenschap geconstitueerd wordt. Want de omstandigheid doet zich voor, dat wij, als minusvarianten, naar het recht van de openbare orde eerder aan een algemene, systematische, onderlinge, alzijdig-wederkerige afbraak van elkander dan aan het opbouwen van een gemeenschap bezig zijn. Onze burgeroorlogen en nationale oorlogen, onze twisten en gevechten wijzen uit, dat wij eigenlijk met elkaar op voet van doodslag leven. De kunst is het alleen maar, wie zich zal kunnen permitteren de laatste klap te geven. En bestaat niet elke natie bij de gratie van het verhaal van de nationale redding uit de handen en de banden van een gemeenschappelijke vijand? En wordt dat verhaal niet al te vaak tot een mythe waarmee we, tegenover ieder ander dan wijzelf en ons vermeende belangetje, onszelf en ons belangetje van een onaantastbare positie verzekeren? Nationalisme is zo maar ontaard in een of andere vorm van dodelijk exclusivisme.

Daarom wil Jezus onder de basis van de ontmoeting en het gesprek van mensen, en onder de diepere grondslag van het bondgenootschap-van-naasten, dat zij moeten vormen, de diepste fundering van het nationalisme van het Koninkrijk Gods aanwijzen.

„En Jezus zeide tot hem: Heden is aan dit huis redding geschonken, omdat ook deze een zoon van Abraham is. Want de Zoon des mensen is gekomen om het verlorene te zoeken en te redden.”

U bent, wil Jezus zeggen, als mensen voor elkander verloren. U bent daardoor niet in staat om met elkander mens te zijn, dus om mens te zijn. Maar Ik ben gekomen om met de macht van Mijn Koninkrijk u voor elkander op te zoeken, om u te redden, om u aan elkander, en zo aan uzelf, terug te geven. Ik wil u daartoe tot burgers van Mijn Koninkrijk maken. Ik wil u naturaliseren tot mens. En ik begin met die Zacheus, die door zijn inzicht in de Wet van het Koninkrijk Gods blijk gegeven heeft voor naturalisatie in aanmerking te komen. Zacheus promoveer ik tot zoon van Abraham, echte zoon van Abraham, je weet wel van die Abraham, wiens naam jullie zo vaak als mythe voor de rechtvaardiging van je moorden en doodslagen misbruikt hebt.

Zacheus is in de adelstand van mens verheven. En hij zal daartoe, naar de beste tradities van de familie, alle mensen onder het vredesbestand van de openbare orde van het Koninkrijk Gods moeten helpen tesamen brengen.

Par. 2. PROCURATIE (L. 19 : 11—27)

Vertrouwenspositie (L. 19 : 11—14). Het burgerschap van het Koninkrijk Gods is een eigensoortig burgerschap. Maar het wil toch tegelijk voor alle andere vormen van burgerschap model staan. Ja het wil als zodanig aan alle andere vormen van burgerschap ten grondslag liggen. Het wil van de verlening van macht, zoals die met burgerschap gegeven is, een legitimatie verstrekken.

Want anders dan zoals in de positie van onderdaan bezit men in de positie van burger macht. En men is door diverse middelen in staat die macht ook te effectueren. Zelfs is het eis van verantwoordelijkheidsbesef, dat men van die macht gebruik maakt.

In de gelijkenis nu van de ponden, die Jezus vertelt, wordt voor de kenschetsing van de machtsverdeling in het Koninkrijk Gods het beeld van een koninkrijk waarvan de troon vacant is gebezigd. De troonpretendent, de man die in afwachting van de bekleding met de koninklijke waardigheid met zijn huis de koninklijke macht in feite uitoefenen moet, zal teneinde als koning aange-steld te worden op reis hebben te gaan. In het oog springt, dat Jezus dit verhaal vertelt, „omdat Hij dicht bij Jezuzalem was” en omdat de scharen meenden, „dat het Koninkrijk Gods terstond openbaar zou worden”. Allerlei nationalisme gaat de kop opsteken: pretentie van macht-uit-eigen-titel!

Onmiskkenbaar wil Jezus met al die valse machtspretenties afrekenen en, daartegenover, stipuleren, hoe het met de machtsverhoudingen in het Koninkrijk Gods en, dientengevolge, ten diepste met de machtsverhoudingen in de wereld der mensen gesteld is.

Jezus vertelt dan: „Een man van hoge geboorte trok naar een ver land om voor zich de koninklijke waardigheid in ontvangst te nemen en (daarna) terug te keren. En hij riep tien van zijn slaven en gaf hun tien ponden en zeide tot hen: Drijft handel, totdat ik terugkom.”

Procuratie is dus de bron van de macht, die aan die slaven, aan die vertegenwoordigers van het huis van de troonpretendent, die aan de burgers van het Koninkrijk Gods, die aan ons mensen voor ons leven van mens-met-alle-andere-mensen, in handen gegeven is. Ons aller macht, hoe groot die zij en tot welk doel die in concreto moge dienen, is macht per procuratie toevertrouwd.

Onze positie als mens is een vertrouwenspositie. God en onze medemensen willen in ons vertrouwen stellen. En dat is een grote eer, temeer nu er ook mensen zijn, die God haten, die de macht voor zichzelf willen bezitten en die niets zullen nalaten om zich tot dat doel van macht te verzekeren. „Doch zijn burgers haatten hem en zonden hem een gezantschap achterna met de boodschap: Wij willen niet, dat deze koning over ons wordt.”

Ook voor onze medemensen komt het er op aan, dat wij het in ons gestelde vertrouwen niet beschamen. Wij moeten immers met onze ponden handel drijven en dusdoende de welvaart in het Koninkrijk Gods verzekeren. Ons leven als mensen-met-andere-mensen zullen wij op zulk een wijze hebben te leven en te beleven, dat het voor elk en een iegelijk zo profijtelijk mogelijk is.

Niemand bezit dus uit eigen titel macht. Wie dat beweert leeft van het bedrog van een mythe. En verder is macht ten nauwste met het welzijn van de gehele mensheid verbonden. Ze zal dat welzijn hebben te bevorderen. En tenslotte moeten we zuinig op ons machtsapparaat zijn. Voortdurend ligt een vijand op de loer, die er ten eigen bate zich van meester maken wil.

Rechtspositie (L. 19 : 15—21). De procuratie als de bron, als de rechtsgrond

van de macht van de burgers, geeft tegelijk de rechtspositie van die burgers aan. Ongetwijfeld is de macht waarover zij de beschikking gekregen hebben hun eigen macht, maar zij is ook de macht van de heer en zij zal zodra de Heer in zijn koninklijke ambt bevestigd is, temeer zowel hun eigen macht als de macht van de heer zijn. Dus ook gedurende de afwezigheid van de heer zullen zij met de opvattingen van de heer hebben rekening te houden. Het welzijn van het Koninkrijk Gods zal bevorderd dienen te worden. In dat Koninkrijk zal het leven van de mensen moeten groeien en bloeien. Met de ponden zullen de slaven derhalve handel te drijven hebben. Dat doen dan ook de éérste twee slaven. Door een lonende wijze van zaken doen verveelvoudigen zich hun ponden.

En het blijkt vervolgens, dat de heer nadat hij in zijn koninklijke waardigheid bevestigd en zodra hij vervolgens naar zijn land teruggekeerd is, rekening en verantwoording van de slaven vraagt. Dat brengt hun rechtspositie mee.

„En het geschiedde, toen hij terugkwam, nadat hij de koninklijke waardigheid verkregen had, dat hij die slaven, aan welke hij het geld gegeven had, bij zich liet roepen om te weten, wat ieder met zijn handel bereikt had. En de eerste verscheen en zeide: Heer, uw pond heeft tien ponden winst gemaakt. En hij zeide tot hem: Voortreffelijk, goede slaaf; omdat gij in het minste getrouw geweest zijt, heb gezag over tien steden. De tweede kwam en zeide: Uw pond, heer, heeft vijf ponden opgebracht. Hij zeide ook tot deze: En gij, wees heer over vijf steden. En de volgende kwam en zeide: Heer, hier is uw pond, dat ik in een doek weggeborgen en bewaard heb. Want ik was bang voor u, omdat gij een streng mens zijt; gij neemt weg wat gij niet hebt uitgezet en gij maait wat gij niet gezaaid hebt.”

Typerend is, dat de heer, wanneer hij rekening en verantwoording vraagt, zeker niet op eigen gewin en eigen macht bedacht is. Want hij weet wie goed zijn best gedaan heeft, zelfs zeer royaal, men zou zeggen, zelfs buiten mate te belonen. Maar de heer wil daarmee vooral tot uitdrukking brengen, dat het ook om de macht en de welvaart van de burgers zelf gaat. En dat ook die macht en welvaart hem zeer na aan het hart liggen.

En karakteristiek is verder het mopperpraatje van de derde slaaf. Het lijkt alleen maar doel te treffen. Maar het is niet to the point. Ongetwijfeld vraagt de heer óók dat wat hij niet uitgezet en niet gezaaid heeft. Maar geeft hij zijnerzijds ook niet onëindig veel meer dan waartoe hij verplicht is. Is hier daarom niet wat anders aan de hand, iets wat de derde slaaf eenvoudig over het hoofd ziet en over het hoofd zien moet, gespeend als hij is van iets dat toch voor de verhouding: heer en slaven, wezenlijk is.

Want als er van een rechtspositie van de slaven sprake is, is daarvan dan niet de existentiële achtergrond en wortel de liefdesverhouding van heer en slaven? Iedere liefdesrelatie, die deze naam waard is, resulteert in een rechtsverhouding, krachtens welke partijen wederkerig, over en weer, elkander van het hunne profiteren laten.

Die derde slaaf is gewoon arm aan liefde en dientengevolge zonder ijver

en inspiratie, maar ook arm aan inkomsten en bezittingen. Doordat hij niet geven kan, krijgt hij ook niets. Het wezenlijke van het rechtsverkeer, dat zijn inhoud van de liefde ontvangen moet, heeft hij niet gesnapt. Wel gaat hij de liefde vanuit het recht interpreteren. Hij noemt de liefde: maaien waar je niet gezaaid hebt. En hij heeft niet in de gaten, dat liefde alles vraagt en vragen moet, omdat ze ook alles geeft, of juist, dat liefde staat en valt met de inzet van alles, over en weer, de inzet van alles!

Machtspositie (L. 19 : 22—27). Alleen liefde is macht en betekent: steeds meer macht! Want liefde is enerzijds die macht die God en mensen, over en weer, boeit, die hen voor elkander in beslag neemt en anderzijds die macht die de mensen alzijdig wederkerig in elkanders boeien slaat.

Liefde is zowel hooggeestelijk, gegeven met de diepste en edelste drijfveren, als volmaakt praktisch, gegeven zelfs en juist met de sexuele structuur van de samenhang van de mensheid.

En dientengevolge is eerst liefdeloosheid tegelijk de grootste machteloosheid. Die derde nare jongen wordt er aan herinnerd. „Hij zeide tot hem: Uit uw eigen mond zal Ik u oordelen, slechte slaaf. Gij wist, dat Ik een streng mens ben, die wegneem wat Ik niet heb uitgezet en maai wat Ik niet gezaaid heb. Waarom hebt gij dan mijn geld niet bij de bank gegeven? Dan zou Ik het bij mijn komst met rente opgevraagd hebben.” En dan horen wij, hoe hem wat hij dan nog heeft afgenomen wordt.

Deze knaap wilde de macht los van de liefde zien. Men zou het 't standpunt van de wereldmijding, maar met evenveel recht het standpunt van de macht om de macht, van de sex om de sex kunnen noemen, omdat hij geen oog voor de samenbindende liefdeskracht, die macht tot macht maakt, had. Hij had alleen maar oog voor het eigen bezit, voor de eigen macht, de eigen sexeaard. En het ontging hem, dat hij zichzelf, zijn eigen bezit, zijn eigen macht, zijn eigen sexeaard slechts als integraal bestanddeel van de mensheid in handen gekregen had en dat hij het slechts als een integraal bestanddeel van de mensheid zou kunnen en mogen hanteren. Het ontging hem, dat hij zichzelf niet voor zichzelf in handen had. Of het moest zó zijn, dat wat hij dacht te bezitten niets betekende. Macht zonder liefde is ook niets! En dat wil Jezus met dit verhaal over de afstraffing van de derde slaaf ons leren. Ik mag het bezit, de macht, de sexeaard van mijn naaste, ik mag mijn naaste niet in een doek van neutraliteit wegbergen in een kast van liefdeloosheid. Mijn naaste is geen het, waarmee ik in mijn machtssfeer doen kan wat ik wil, hetzij negeren hetzij heet begeren en verteren. Want op een goed of, men kan ook zeggen, op een kwaad moment zal aan de dag komen, dat wat ik voor mijn macht versleet hoe genaamd niets voorstelt, terwijl wat ik dacht te negeren of in zelfbevreddiging te begeren en te verteren, namelijk de naaste een macht is, die van mij en het mijne niets meer overlaat.

Is derhalve macht zonder liefde niets, ook liefde zonder macht is onbestaanbaar. Liefde vraagt al om het minimum van een belegging op een bank, vraagt al om het minimum, dat wij de ander met het zijne tot ontplooiing komen

laten, tot wasdom en bloei, en dat wij die ander, doordat wij voor de geëigende levensvoorwaarden zorg dragen, daartoe ook in staat stellen. Liefde is pas liefde als ze praktisch is, inventief en creatief. Als mens, die alleen maar mens-met-andere-mensen zijn kan, zullen wij om onszelfs wil voor de ander aan het werk moeten. Bewaar ons voor de mensen, die het slechts met liefdesdeclaraties denken te kunnen afdoen, met wat dweperij en beginselverklaringen. En bewaar ons voor de steriele, bureaucratische, verambtenaarde droogstoppels, die op zijn best de protocollaire onderhandelingssherry weten te waarderen, maar die in hun werk ook niet het minste praktische gebaar kunnen maken in antwoord op het aanzoek van de Heer en op het aanzoek van de medemens, zoals dit in de praktijk van het leven, dat het liefdesspel van de Heer en de zijnen is, op duizend en één manieren tot hen komt.

Maar stelt macht zonder liefde niets voor en is liefde zonder macht een bloedeloze schim, macht daarentegen die door liefde in beweging gebracht wordt en liefde die met machtsmiddelen zo praktisch mogelijk aan het werk trekt, ondergaan een vermenigvuldigingsproces. Ze worden steeds maar meer!

„En hij zeide tot degenen, die bij hem stonden: Neemt hem het pond af en geeft het hem die tien ponden heeft. En zij zeiden tot Hem: Heer, hij heeft al tien ponden. Ik zeg u, aan een ieder, die heeft, zal gegeven worden, en van hem, die niet heeft, zal afgenomen worden ook wat hij heeft.”

De voosheid van machtswellust en de praktische zin van de ware liefde worden hier wel raak aan de orde gesteld.

Terwijl tenslotte van de liefde, de ware liefde gelden moet, dat hoe praktisch zij behoort te zijn en behoort te werk te gaan, daarnaast onverkort de eis van puurheid van kracht blijft. „Doch die vijanden van mij, welke niet wilden, dat ik over hen koning werd, brengt hen hier en slacht ze voor mijn ogen.” Zonder dat de slaven daartoe zelf het initiatief behoeven te nemen, wordt door de Heer zelf aan alle ondergraving van de ware liefde en van de legitieme macht een radicaal einde gemaakt. Voortaan zal de alzijdig wederkerige liefdesverhouding de enige macht zijn, waarmee in het Koninkrijk Gods gerekend behoort te worden.

Par. 3. MEDEZEGGENSCHAP (L. 19 : 28—48)

Oordeel des ondersheids (L. 19 : 28—38). De beschrijving van de intocht van Jezus in Jeruzalem laat zien, wat een formidabel inzicht de Koning en Zijn burgers in de politieke situatie hebben. En hoe zij die situatie weten te gebruiken. Rotsvast is hun overtuiging, dat de macht in het Koninkrijk Gods aan Jezus Christus en, in Hem, aan al de Zijnen toekomt. En het is hun gegeven om die overtuiging met een vanzelfsprekendheid die de grootste weerstanden eventjes uit de weg ruimt in de praktijk van een openbare orde om te zetten. Iedereen gehoorzaamt hen, gehoorzaamt Jezus. Als koning bezit Jezus vorderingsbevoegdheid en Hij laat die door twee van Zijn discipelen gebruiken om een

veulen te vorderen. „Gaaf naar het dorp hiertegenover en als gij het binnenkomt, zult gij daar een veulen vastgebonden vinden, waarop nog nooit iemand gezeten heeft; maakt het los en brengt het hier. En indien iemand u vraagt: Waarom maakt gij het los? zegt dan: De Here heeft het nodig. En zij, die uitgezonden waren, gingen heen en vonden het, zoals Hij hun gezegd had. Toen zij het veulen losmaakten, zeiden de eigenaars tot hen: Waarom maakt gij het veulen los? En zij zeiden: De Here heeft het nodig. En zij brachten het tot Jezus, en wierpen hun klederen over het veulen en zetten Jezus er op. En terwijl Hij voorttrok, spreidden zijn hun klederen op de weg. Toen Hij reeds dichterbij kwam, aan de glooiing van de Olijfbberg, begon de gehele menigte der discipelen vol blijdschap God te prijzen, met luider stem, om al de krachten, die zij gezien hadden.”

De eigenaars van het veulen vonden het maar heel gewoon, dat Jezus over hun veulen liet beschikken en zelf beschikte. En de discipelen, Jezus op het dier helpende, maken er zonder enige afspraak en zonder overleg een inhuulding van. En iedereen doet mee! En iedereen begrijpt ook wat er aan de orde is, te weten: de openbare orde van het Koninkrijk Gods wordt gevestigd. De Koning gaat Zijn macht aanvaarden, maar vervolgens ook direct weer uitbesteden. Het gaat om Hem, maar vooral ook om al Zijn burgers. Zijn macht zal er toe hebben te dienen, dat zij een hechte omtuining aan de vrede zowel op aarde als in de hemel, aan de vrede op de verenigde aarde en hemel bieden zal. Hosanna, roept daarom iedereen. „Gezegend Hij, die komt, de Koning, in de naam des Heren: In de hemel vrede en ere in de hoogste hemelen!”

Mondigheid (L. 19 : 39—44). Meesterlijk is de uitspraak van Jezus, die Hij doet wanneer de farizeeën zich over de demonstraties blijken te ergeren. Zij willen, dat Jezus zijn discipelen bestraffen zal. „Ik zeg u, indien dezen zwegen, zouden de stenen roepen”. Hij proclameert de mondigheid van de Zijnen. Wat zij zeggen en doen als burgers van het Koninkrijk Gods, zeggen en doen zij uit kracht van een titel, hen door de Koning verleend, uit kracht van procuratie. En zo sterk is die titel, dat indien door een of andere oorzaak die burgers verhinderd zouden zijn in spreken of in doen, de stenen hun taak met hun zeggenschap zouden overnemen en tenuitvoerleggen. De burgers van het Koninkrijk Gods zijn niet meer tegen te houden. Men zal naar hen moeten luisteren. En hun taak zal volbracht moeten worden.

Nog sterker wil Jezus de mondigheid van de burgers van Zijn Koninkrijk stipuleren. Niet langer Jeruzalem meer, zegt Hij met droefheid, zal het burgerschap van het Koninkrijk Gods symboliseren en realiseren. Jeruzalems rol zal namelijk door de mensheid in haar geheel overgenomen worden. Want dat burgerschap mag ook niet langer door een of ander nationalisme verengd worden. „En toen Hij nog dichterbij gekomen was en de stad zag, weende Hij over haar, en zeide: Och, of gij op deze dag verstondt wat tot uw vrede dient; maar thans is het verborgen voor uw ogen, want er zullen dagen over u komen, waarin uw vijanden een bolwerk tegen u zullen opwerpen en u omsingelen

en u van alle zijden in het nauw brengen, en zij zullen u en uw kinderen in u vertreden en zij zullen in u geen steen op de andere laten, omdat gij de tijd niet hebt opgemerkt, dat God naar u omzag". Jeruzalem is als het ware, door in weerwil van Gods liefdewerk apathisch en zelfs vijandig te reageren, in dezelfde positie als die derde slaaf, die met zijn pond niets deed, komen te verkeren.

Gods vernietigend oordeel over Jeruzalem is evenwel tegelijk een vrijsprekend vonnis voor de mensheid en, gelukkig via die mensheid, toch ook weer een vrijsprekend vonnis voor Jeruzalem. Jeruzalem kan haar mondigheid met alle burgers van het Koninkrijk Gods en ook alleen als burgerschap van dat Koninkrijk terug ontvangen!

Democratie (L. 19 : 45—48). Welke kritische openheid zal de openbare orde van het Koninkrijk Gods nu gaan karakteriseren? Wie zal het voor het zeggen hebben? En hoe zal deze zeggenschap uitgeoefend worden? En tot welk adres zal men zich voor de hoogste kritiek kunnen richten? Waar en hoe zal de hoogste politieke besluitvorming plaats vinden?

Er is om Jezus Christus een gespannen sfeer. De nationalisten zijn razend en zinnen op een eliminering. Want op niet mis te verstane wijze stelt Jezus de kritische vrijheid-in-het-Koninkrijk Gods aan de orde. „En Hij ging de tempel binnen en begon de kooplieden uit te drijven, en Hij zeide tot hen: Er staat geschreven: En mijn huis zal een bedehuis zijn, maar gij hebt het tot een rovershol gemaakt. En Hij leerde dagelijks in de tempel. De overpriesters en de schriftgeleerden, evenals de voornaamsten van het volk zochten gelegenheid om Hem om te brengen, maar zij vonden niets wat zij konden doen, want al het volk hing aan zijn lippen.”

Hoe zal er geregeerd worden? Door nationalisten, dogmatisten, profiteurs?

Eens voor goed maakt Jezus Christus duidelijk, dat er slechts één kritische macht bevoegdheid heeft. Dat is de macht van Jezus Christus zelf. En dat is dus, want Hij heeft per procuratie Zijn macht in de handen van Zijn burgers gelegd, de macht van die burgers. Maar die macht moet telkens opnieuw in de omgang met God, na een rekening en verantwoording, bevestigd worden.

De scherpste toets zal die van het gebed hebben te zijn. Van het particuliere, maar ook van het publieke gebed, het gebed van de publieke eredienst. Dat gebed zal dan ook, wil er van een waarlijke democratie sprake zijn, onbelemmerd moeten kunnen plaats vinden.

De omgang met God in de kerk zal daarom van alle onkritische macht van nationalisten, dogmatisten, ethicisten en opportunisten bevrijd behoren te worden.

Alleen God moet het voor het zeggen hebben. En zó moeten Zijn burgers het voor het zeggen hebben. Zó moeten die burgers hun verantwoordelijkheid als burgers ter hand nemen.

Gods huis moet een bedehuis zijn. Dat is de grondvoorwaarde voor de zuiverste openbaring van een gezonde democratie.